

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА УМИСНОГО ВВЕДЕННЯ В ОБІГ НА РИНКУ УКРАЇНИ (ВИПУСК НА РИНОК УКРАЇНИ) НЕБЕЗПЕЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ (СТ. 227 КК УКРАЇНИ).

Любомир Віталійович ФЕДОРОВ,

здобувач вищої освіти третього освітньо-наукового рівня (доктор філософії з Права) Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського “Харківський авіаційний інститут”

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1290-8126>

l.v.fedorov@khai.edu

Науковий керівник: *Філіпенко Н. Є., докт. юрид. наук, професор, професор закладу вищої освіти кафедри права гуманітарно-правового факультету Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського “Харківський авіаційний інститут”*

Злочини у сфері господарської діяльності – це суспільно небезпечні та протиправні діяння, що посягають на систему господарювання, заподіюючи шкоду суспільним відносинам, які складаються з приводу виробництва, розподілу, обміну та споживання товарів і послуг.

Родовим об'єктом цих злочинів є сфера господарської діяльності, тобто врегульовані державою відносини між членами суспільства щодо виробництва та реалізації товарів, продукції різного призначення, виконання робіт та надання послуг, які складають систему господарювання.

Основним безпосереднім об'єктом злочину умисного введення в обіг на ринку України небезпечної продукції є встановлений порядок виготовлення, випуску на товарний ринок і реалізації продукції та товарів, а також інтереси споживачів у частині забезпечення належної якості й безпечності продукції та товарів. Додатковим безпосереднім об'єктом можуть бути здоров'я та життя особи [1].

Тематика роботи актуальна тим, що за підрахунками експертів в Україні через фальсифікацію, допущення обігу небезпечної та невідповідної діючим нормам продукції й через інші види недобросовісної конкуренції, збитки сягають мільйонів гривень щорічно. При цьому особи, винні в розповсюдженні небезпечних виробів, фактично не несуть відповідальності й не відчують будь-яких перешкод у своїй незаконній діяльності.

Також, тема роботи актуальна у зв'язку зі отриманням Україною в червні 2022 року статусу кандидата до ЄС. В зв'язку із вступом України до ЄС необхідна адаптація законодавства України до законодавства ЄС – процес приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність з “*acquis communautaire*”.

Національні правові системи держав континентальної Європи в останні десятиріччя зближуються. Уніфікація (або, за термінологією західної доктрини, гармонізація, зближення) кримінального законодавства цих держав є об'єктивно необхідною для підвищення ефективності боротьби з міжнародними злочинами та злочинами міжнародного характеру. Гармонізація кримінального законодавства зазначених держав, тобто приведення його у відповідність до європейських стандартів на підставі положень створеного у межах Ради Європи (РЄ) та Європейського Союзу (ЄС) загальноєвропейського кримінального законодавства, є об'єктивно необхідною для підвищення ефективності боротьби з міжнародними злочинами та злочинами міжнародного характеру [2].

Аналіз аналогічних злочинів в кримінальних кодексах країн Європейського Союзу показав, що на відміну від України головним об'єктом злочину по випуску небезпечної продукції є безпека та здоров'я людини, ці злочини розміщені європейськими законодавцями не в розділі “Злочини у сфері господарської діяльності”, а в розділах по захисту життя і здоров'я людини і покарання за такі злочини набагато суворіше ніж в Україні. Наприклад, стаття 276 “Виробництво продуктів, шкідливих для здоров'я або життя людини або торгівля ними” КК Литовської Республіки розміщена в главі 38 Спеціальної частини КК Литовської Республіки “Злочини та кримінальні проступки проти оточуючого середовища та здоров'я людини”. За ч. 1 ст. 276 настає відповідальність за діяння, які ставлять в небезпеку життя і здоров'я людини – виробництво з метою збуту харчових продуктів із завідомо непридатної, шкідливої для життя і здоров'я людини сировини, або якщо ці продукти містили шкідливі добавки, а також продаж чи збут іншим чином таких продуктів. В частині 2 передбачена відповідальність за ті самі діяння, але кримінальна відповідальність настає, якщо їх вживання потягло смерть або спричинило тяжку шкоду здоров'ю людини. За діяння, передбачене ч. 1 ст. 276 передбачене покарання у виді штрафу, обмеження волі, або арешту, або позбавлення волі на строк до двох років. За кваліфікований різновид цього діяння передбачене більш суворе покарання – до восьми років позбавлення волі [3].

Стаття 202 Кримінального закону Латвійської Республіки “Незабезпечення якості товарів та послуг” містить в диспозиції склад злочину, який полягає в умисному виготовленні та реалізації товарів чи наданні платних послуг, які не відповідають вимогам якості і наносять шкоду споживачу, а також його майну та оточуючому середовищу. Суспільна небезпека цього злочину полягає в посяганні на безпеку життя і здоров'я людини в сфері забезпечення якості товарів і послуг. Карається це діяння позбавленням волі на строк до п'яти років або арештом, або грошовим штрафом з позбавленням права займатися певного роду підприємницькою діяльністю на строк до п'яти років або без такої [4]. В статті 203 передбачена відповідальність за недотримання безпеки товарів та послуг, якщо це діяння спричинило істотну шкоду здоров'ю споживача, його майну або природному середовищу. Карається це діяння позбавленням волі на строк до шести років або грошовим штрафом з позбавленням права займатися певного виду підприємницькою діяльністю на

строк від двох до п'яти років або без такого. Знаходяться вказані статті в главі XX “Злочинні діяння проти громадської безпеки і громадського порядку”.

В § 1 статті 165 КК Республіки Польща передбачена відповідальність особи, яка викликає небезпеку для життя і здоров'я багатьох людей (тобто це, також, злочини проти колективної безпеки), або майну у великих розмірах і діє такими способами: викликає епідеміологічну погрозу чи розповсюджує інфекційну хворобу або інфекційне захворювання тварин і рослин виготовляє або вводить в обіг шкідливі для здоров'я речовини, продовольчі товари або інші товари загального використання, а також фармацевтичні засоби, які не відповідають умовам якості, викликає пошкодження або зупинку обладнання громадського користування, особливо обладнання, яке забезпечує водою, світлом, теплом, газом, енергією, або обладнання, яке охороняє від настання суспільної небезпеки, або обладнання, передбачене для усунення суспільної небезпеки, порушує, перешкоджає або іншим способом діє на накопичення або пересилання інформації, діє іншим способом при особливо небезпечних ситуаціях. Покаранням за цей злочин є позбавлення волі на строк від шести місяців до восьми років [5].

Статтею 350 КК Республіки Болгарія передбачена відповідальність за виготовлення харчових продуктів, які передбачені для загального вжитку, таким чином, що в них утворюються небезпечні для здоров'я речовини, а також за продаж або розповсюдження іншим чином таких харчових продуктів або напоїв. Карається це діяння позбавленням волі на строк до п'яти років. Знаходиться стаття в розділі III “Злочини проти народного здоров'я”, главі XI “Загально небезпечні злочини” Особливої частини КК Республіки Болгарія [6].

В статті 440 Італійського кримінального кодексу передбачено покарання виправним будинком від трьох до десяти років за зміну та фальсифікацію продуктів харчування. Покаранню підлягає той, хто способом, небезпечним для громадського здоров'я, фальсифікує продукти харчування, призначені для торгівлі. Стаття розташована в главі II “Про загально-небезпечні злочини, скоєні шляхом обману” [7].

Глава 20 “Злочини, які викликають небезпеку суспільству” Кримінального кодексу Данії містить статтю §187 відповідно до якої будь-яка особа, яка додає отруту або інші речовини в продукти, призначені для продажу або повсюдного використання, для того, щоб наражати на небезпеку здоров'я інших осіб, якщо даний продукт використовується відповідно до цілей, для яких він призначений, або яка, якщо такі продукти були зіпсовані настільки, що їх споживання або використання за призначенням шкідливе для здоров'я, піддає їх обробці, що дозволяє приховати їх зіпсований стан, або яка, приховуючи своє втручання, пропонує для продажу або іншим чином робить спробу поширити продукти, які піддавалися зазначеній у підпунктах 1) та 2) вище, обробці, підлягає ув'язненню на будь-який термін, що не перевищує десяти років [8].

Розділ VII “Злочини, що загрожують загальну безпеку людей або власність” Кримінального кодексу Голландії містить статтю 174 відповідно до якої особа, яка продає, пропонує на продаж, доставляє або безоплатно передає товари, знаючи, що вони шкідливі для життя або здоров'я, і приховує це, підлягає строку ув'язнення не більше п'ятнадцяти років або штрафу п'ятої категорії.

Якщо внаслідок цієї дії настає смерть людини, злочинець підлягає довічному тюремному ув'язненню або строку тюремного ув'язнення не більше двадцяти років або штрафу п'ятої категорії. Стаття 175 КК Голландії передбачено, що особа, яка за недбалістю чи необережністю продає, доставляє або безоплатно роздає товари, шкідливі для життя чи здоров'я, якщо покупець чи одержувач таких товарів не знає про їх шкідливий характер, підлягає строку тюремного ув'язнення або ув'язнення не більше шести місяців або штрафу четвертої категорії. Якщо наслідком такої дії буде смерть людини, злочинець підлягає строку ув'язнення або ув'язнення не більше одного року або штрафу четвертої категорії. Відповідно до статті 176 КК Голландії після засудження за будь-яке з правопорушень, визначених у цьому розділі, злочинець може бути позбавлений права займатися професійною діяльністю, у зв'язку з якою він скоїв злочин. Після засудження будь-якого з правопорушень, визначених у статтях 174 і 175, суддя може призначити публікацію судового рішення [9].

Двадцять восьмий розділ “Загально-небезпечні злочинні діяння” Кримінального уложення Німеччини містить статтю § 314 “Загально-небезпечне отруєння” відповідно до якої позбавленням волі на строк від одного року до десяти років карається той, хто отруєє воду в обрамлених джерелах, колодязях, водопроводах чи сховищах питної води, або предмети, призначені для громадського продажу та громадського використання, або підмішує в них шкідливі для здоров'я речовини, або продає, пропонує до продажу або вводить іншим чином оборот отруєні предмети або предмети з підмішаними шкідливими для здоров'я речовини в контексті № 2 [10].

Аналіз кримінальних кодексів країн Європейського Союзу демонструє, що захист особистої безпеки життя і здоров'я людини від злочинних посягань знаходиться на децю вищому рівні і окремі положення можуть бути сприйняті вітчизняним законодавцем [11].

Виявляється, що згідно з КК України пріоритетними родовими об'єктами кримінально-правової охорони є мир, безпека людства і міжнародний правопорядок, основи національної безпеки України і військовий правопорядок. Що стосується життя і здоров'я людини, її честі і гідності, недоторканності і безпеки, які проголошені Конституцією України найвищою соціальною цінністю, то вони посідають у наведеному переліку не головні місця.

Щодо конкретної статті 227 КК України “Умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції” на підставі проведеного аналізу вважаю доречним доопрацювання даної статті на прикладі кримінального законодавства Європейського Союзу, винесення статті в інший розділ Кримінального кодексу, наприклад в розділ II “Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи”, або в розділ XIII “Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення”, посилення відповідальності до позбавлення волі в разі спричинення шкоди здоров'ю людини.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України. 2023 р. Видавництво: Нотіс, 244 с.
2. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації. Дис. на здоб. наук. ступ. докт. юрид. наук. Київ. 2007р.
3. Кримінальний кодекс Литовської Республіки (литовською мовою) (Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas) URL: https://www.infolex.lt/portal/start_ta.asp?act=doc&fr=pop&doc=66150#
4. Кримінальний кодекс Латвійської Республіки (англійською мовою) (The Criminal Law) URL: <http://www.ttc.lv/New/lv/tulkojumi/E0032.doc>
5. Кримінальний кодекс Республіки Польща (польською мовою) (Kodeks postępowania karnego). URL: <http://www.student.lex.pl/serwis/kodeksy/akty/97.89.555.htm>.
6. Кримінальний кодекс Народної Республіки Болгарії (болгарською мовою) (Наказателен кодекс) URL: <https://balans.bg/normativen-akt/nk>
7. Кримінальний кодекс Італії (італійською мовою) (Codice Penale. Libro Primo): URL: <http://icpro.at.tut.by/crimru.html>.
8. Кримінальний кодекс Данії (данською мовою) (Straffeloven) URL: <https://danskelove.dk/straffeloven>
9. Кримінальний кодекс Нідерландів (нідерландською мовою) (Wetboek van Strafrecht) URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0001854/2023-01-01>
10. Кримінальний кодекс Федеративної Республіки Германії (німецькою мовою) (Strafgesetzbuch) URL: <https://dejure.org/gesetze/StGB>
11. Лихова С. Я. Кримінальна відповідальність за порушення безпеки людини за законодавством держав-учасниць Європейського Союзу. Монографія. Київ. Редакція журналу "Право України". 2012 р. 88 с.